IVSTI LIPSII SENDTBRIEF,

IN WELCKE

Hy Antwoorde geeft aē eē seker groot Heere/op de Vrage: Welcke van drien den Koninck van Hispaengien best geraden ware, Oorloghe oft Peys, ofte liever Bestant met den Fransman, Engelsche ende Batavier.

Geschreven den derden Ianuarij M. D. XCV.

Ghedruckt int Iaer ons Heeren 1617.

Heer Edele Heere.

Oo haest als ick uwe Brief uyt mijne han-
den ghelepdt hadde/ soo hebbe ick de penne daer in ghe-
nomen om dien te beantwoorden. Soude ick met ghe-
willichlick ende haestelick doen/ t'gene mijn vriend be-
geerde/ t'geene een soo treffelick Heer van my eyschte/
t'gheene de walvaerd van ons Vader-land was noyen-
de? Jae voorwaer ick hebbe dat geerne ghedaen/ end
oock vierichlijck: alhoewel dat dese coude alle vyeri-
heyd ofte yver uyt mijn Lichaem mech-neemt/ insonderheydt daer het se-
ve soo weeckelick is. Maer het is het kloecke Herte / ende de wacke
Gheest/ welcke dit ende alle andere dinghen overwint. Wat dan de sa
selfs belangt/ hoor wat mijn ghevoelen zy.

De Vraghe is: Welcke van beyden my best aenstaet, ofte Oorloghe, oft
Peys met onsen Vyand: Ende ick sal mijn ghevoelen daer van onderschey-
delick verclaren. Wy hebben driederley Vyanden/ na dat nu teghenwoor-
delick de saecken staen. Den Fransman/ de Engelsche/ ende den Bat-
vier. Die twee eerste uit wendich/ desen derden inwendich/ ende veel e-
een wederspannighe/ als een Vyand. Somen vande eerste vraeght/ h
hangt gheheel aen het voornemen des Konincks/ ende oock aen zi
middelen / oft hy Ologhe oft Peys met hen soude begheren; ende wel
van beyden na gheleghentheydt der sake profijtelicker waer. Soo die v
Oostenrijck niet te vreesen en hadden voor dien Barbarisschen ende algh
meynen Vyand den Turck/ ick soude meenen dat den Coninck die altema
met langheyd van tijd soude connen onder voet werpen/ soomen maer
Oorloge en voerde ter goeder trouwe ende met eenighe discipline ofte go
de orden. Goede trouwe verstae ick in de bedieninghe vande middelen e
de vande ampten/ dat gene niet onnuttelicken verquist en werden/ ende d
dese opghedraghen werden Persoonen/ die daer toe bequaem/ ende de sel
weerdich zijn: Want vande getrouwicheyd jeghens den Koninck self (n
melick datter die moet zijn) achte ick datmē niet eens en behoorde te tw
felen. Ick hebbe daer by ghevoecht de discipline/ overmits sonder de sel
(laet al doen ende segghen watmen wil) geen Ologhe voorspoedelick no
kloeckelick ghenoech en can ghevoert werden. Laet daer byde handt z
goede Soldaten/ Capiteynen ende Beveelhebbers/ noch isser van doo
dien bant der Wetten ende der strengicheydt/ welcke haer al te samen bi
de/ welcke maecke dat de macht ende de man de ghemeene sake profijt do
andersins vlopen sy zich door dertelheyt/ door ontucht/ door ongebonden
heyt/ ende daer gaet onder dat volck niet om dan rooven oft mutineren.

Ghy ende alle verstandighe weten dat t'gene dat ick segge de waerhey
is/ ende dat selfde is den Oorspronck van alle onsen teghenspoet. Dat
Vyant voorwaerts gaet/ dat comt door dien wy achterwaerts gaen/ en
onse bloodigheyt ende slappigheyt legt hy uyt op zijn eygen cloeckmoedi
heydt/ ende daer op trotseert hy zich selven seer hooveerdelick ende onbe
standelick.

Ma

Maer op dat ick voorder come/ ... ende in een ſomma mijn ghevoelen voor-
telle/ overmidts Europa een groote ende grouwelicke ... Oorloghe van dien
Vyandt des Chriſtendoms den Turck/ ſchijnt over t'Hooft te hanghen/
oo ſtaet den Koninck ende zijnen Raet te bezien/ oft niet beter en waer met
te Buyten Vyanden/ oft ten minſten met een van beyden in verbont te
reden. Soo hy dat doet met alle beyde/ de Hollanders ſullen haer hoornen
nhalen/ ende oft van ſelfs ofte door gewelt comen obedieren: So hy t'doet
net d'eene/ ſoo ſalt oock t'ſelve weſen. Met deſe eene wil ick verſtaen heb-
en de Koninginne van Enghelandt/ want die heeft te pande twee Seeden
an Seelandt ende Hollandt/ welcke zijn ſonder twijffel de inganghen ende
e grendelen der See/ ende des Landts. Ick achte dat ſy den Peys niets
: verre en ſoude werpen/ overmits zy een Vrouwe is/ overmits haer
Gelt-kiſt nu ſeer ledich is/ want ten iſſer niet haer ſoo breet/ noch ſoo ruym
iet alſmen wel meynt/ overmits oock d'Oorloghe haer volck teghen de
borſt is/ welck veel liever hadde zijn Traffijcken ende vrijdom te moghen
hebruycken. Dat ſy inde Oorloghe continueert/ is meer uyt vreeſe dan
yt haet. Ende hoort doch een waer woort: De grootmachtichheyt onſes
oninex/ de cloeckmoedicheyt ofte voorſpoedicheydt der Spangniaerden
innen t'ſeſtich jaren herwaerts/ is den nabuyren ende verre ghelegghenen
heworden tot ontſach. Datmen haer deſe vreeſe uyt het hooft ſtake/ dat-
nen geen teycken en gave van eenighe heerſcheydt ofte eergierichheyt/ dat
ude ons voornemelick de baene claer maken. Ende t'ſijn voorwaer de da-
en/ ende niet de woorden die daer pleghen t'gheweldt der Koninghen te
ermeerderen ende te verſtercken.
Vanden Koninck van Vranckrijck heb ick even t'ſelve ghevoelen/ dat
: dat hy al heymelick ende ſtilſwijgens gantſch tot Peys genegen is. Sijn
eu gecregen Rijck/ ſijnen wanckelbaren ſtaet/ de partijſchap/ ofte het
naedt betrouwen op ſijnen voorneemſten Adel/ die raden hem al tot ru-
e. Ende daerenboven ſoo is het onderſte/ ofte om ſoo te ſpecken het inge-
andt van zijn Schatten uytgheput/ welcke ſoo zy niet van vreemde/ ſoo
t openbaer als int heymelick voorzien ende opghehouden en wierden/
aren hem nu al lange beſweken. Maer of onſen Koninck met hem Peys
ude begheeren en weet ick voorwaer niet/ noch ick en wil oock die alder-
reetſte raetſlaghen niet doorſnoffelen: Hy conde altijdt wel beſtandt ma-
n/ blijvende by al zijn hope ende voornemen.
Want wat is by hem ſtantvaſtich? Ja de Succeſſeur des Rijcx ſelfs is
ſommiger oordeel onſeker. Ende in dat Lichaem dus eenmael ghetur-
ert ofte onſtelt zijnde vreeſe ick altijd voor d'een ofte d'ander quellagie/
n zy dan dat de ſeer uytnemende voorſpoet ofte wijſheyt des Koninex de
ve overwinne. Maer om cortelick te ſegghen waerdt op loopt/ Met de
oninginne van Engelant ſoudemen ſeer bequaemelick Peys maken: Den
oninck van Vanckrijck mochtmen laten die hy is/ want hy en ſal geen
oeyten maken/ als hy niet gheterght en wordt.
Laet nu de Hollanders eens voorde hant comen/ vande welcke ick meyne
t ghy eyghentlicken vraecht. Wat ſullen wy dan ſegghen? Wy hebben
: noch toe teghen haer ſeer ongheluckelick Oolorge ghevoerdt/ ende daer
is alſnoch geen hope van beteringe te hebben/ ten zy datter eenige merc-

kelicke

kelicke vergaderinghe come in[illegible] [illegible]righe ghestaltenisse der sake. Alle de
stercke plaetsen [illegible] hebben zy in/ plaetsen hen seer wel gheleghen. Sy hebben
ervaren ende redelick goet Crÿghs-volck/ welck oock Courageus is door
zÿn Victorien/ zy hebben een goede orden in hare finantien/ ende in hare
gantsche Regieringhe/ welcke niet licht en sal te breken zÿn/ soo langhe de
Oorloghe ende vreese duyrt: op dat die dinghen alle moghen afnemen ende
te niet gaen; laeter eene Peys ende Stilstant zÿn/ welcke noyt in sodanighe
Oorloghe van Ondersaten jeghens haren Koninck en is aenghegaen/ son-
der merckelick voordeel des Koninckx. Die Ma. des Koninckklicken naems
ende dien verholen bandt inde herten der Ondersatē treckt/ofte weertreckt/
veel liever haer tot den ghenen van welcke zy ledich wech ghelopen waren/
ende eenige zÿn blÿde toe dat zy soo met eeren moghen wederkeren. Eeni-
ghe hondert ofte duysenden sullen zich van selfs wel wederom tot onse Re-
ligie ende Koninck begheven/so haer gheleghentheydt van wederkeren ge-
presenteert wort. Siet soodanige stercke Bollewercken ontnemen wy den
Vyant/ ende dat meer is/ de wÿle haer Regieringhe uyt de ghemeynte/en-
de uyt veele hoofden bestaet/ soo stropen wy onder haer occasie van twee-
drachten. Ghelooft my/ sy hebben haet ende nÿt/ sy hebben partÿschap/ sy
hebben oock hare wonden of seeren/ maer die worden al verborghen gehou-
den door die groote vreese/ welcke haer alle te ghelicke aengaet. Laet die
een weynich wechghenomen zÿn/ sy sullen haest comen op haer oude ploy:
ghelickerwÿs de Ossen/wanneer de Wolf haer achter t'Lÿf is/t'samenloo-
pen/ haer hoofden ende hoornen t'samen-steken / ende wanneer hy weer
wechloopt/elck weder zÿns weechs heenen gaet/ eñ voor zich selven alleen
sorcht: Also gaet het oock met onse Hollanders/ welcke misschien de eer-
gierichheyt niet seer en quelt/ maer veel meer de gelt-gierichheyt ende gewin-
gierichheydt. Ende waer dit leste is/ en hebben de Koninghen daer altÿt
niet gheleghentheydt om aen zich te haelen? om met dien verguldem hengel
te visschen? jae dat verstaen zy wel die wat verstandt ende ervarentheydt
hebben: maer op dat het gheschiede tot voordeel/ soo isser van noode eeni-
ghen Stilstandt/ende die sal middeler tÿt d'occasien wel voorghehen. Hier
in stemmen wy wel meest al overeen/ Maer hier in verschillen wy: dat eeni-
ghe willen dien Stilstandt hebben ghedurichlicken/ welcke wy noemen
een Peys ofte Vrede: andere maer voor een sekeren tÿt/ welcke is een Be-
standt. Maer suldy seggen/welcke van beyden soude u best aenstaen? Hoort
dan/ wat mÿn ghevoelen zy. Ick soude wel van herten den Peys begeren
ende ick soude die stellen boven alle goederen van dese Werelt: Sy soude de
Religie ende den Koninck seer dienstelick zÿn/ nootwendelick voor het Va-
derlandt/ seer ghewenscht alle vromen ende redelicken vromen Persoonen.
Maer wat ist? Ick vreese dat ick soude begheren ende wenschen t'gene dat
niet gheschieden en sal. Want ick en late my selven niet eens voorstaen dat-
ter in dese ghestaltenisse der saken een goede ende eerlicke vrede soude kon-
nen getreft worden. De oorsaken/ waer door wy tot Vrede souden mogen
comen/ mosten wesen: ofte/ dat den Vyandt daer toe gheneghen ware/ofte/
dat hy ons ontsaghe. Maer nu en is geen van beyden. Ende laet eens zien
oft het de gheneghentheydt tot Peys soude moghen doen: geensins/ want
zy zÿn in haer fleur int algemeyn/ ende int bysonder/ die daer regieren zÿn

alte-

altemael ſoo rijck ende machtich als kleyne Koningen. Soudy willen dat zy haer goede voorſpoet om een onſeker haſaerdt ſouden gaen vermanghelen? Maer miſſchien ſoudet haer de vreeſe doen. Och of onſe ſaecken ſoo claer waren/ Sy behoorde voorwaer zich wel te ontzien voor den grootmachtichſten Koninck/ voor haren wettelicken Koninck. Ende op dat ick oock dit daer by doe/ ghelick eertijdts de wechgheloopen ſlaven voor haren Heere zich ontſagen/ſoo behooren zy zich oock wel te ontzien. Maer nu zy alle eerbiedinghe uytgheſchuddet hebben/ ſoo door de veroudtheydt ende verhartheydt in hare rebellye/ ſoo oock door onſe vertſaechtheydt/ bloodicheydt/ofte (laet my doch vrij uyt ſpreken) door onſe ſlimmicheydt ofte ondeughentheydt(want wat orden/ wat Soldaten/ wat Raedtſluyden hebben wy) waer voor hoeven zy te vreeſen? ten zy datter yet ſchuyldt ende verholen is/ t'ghene ick niet en weet. Alle hare ſaken zijn ſodanich dat zy haer raden om voort te varen ende niet om te rugge te keren/ om haer te verharden ende niet te vermorwen. Ick vouge hier noch by dat ſy in verbont zijn / ſoo heymelick als openbaer / met de Nabueren / ende oock met eenighe Duytſche Vorſten/datſe nieuwe Navigatien haer ſelven ingebeelt/ jae oock al beproeft ende verſocht hebben/ welcke hoewel dat het al onvaſte ende ydel dinghen zijn/ nochtans blaſen zy de herten van dat gheringe gepeupelde op / ende beletten haer te blijven binnen de palen der feedbaerheyt/ ende te comen tot beterſchap. Derhalven can ick qualick eenighe hope van Peys hebben/ ten zy van ſoodanige eene die haer vanden Coninck doe afſcheuren/ ende die haer ende oock ons ongheboudender maecke. Het welcke ick oock weet dat ſommighe al int oogh hebben.

Vāde Religie ſwijge ic met voordacht ſtil/eñ late de Theologantē daer vā ſpreken/ hoewel dat alle verſtandige weten dat voor de ſelve behoort voor al ſorghe ghedraghen te weſen. So ſoude ick dan meer tot een Beſtant ghenegen zijn. Eerſtelick overmitds de Vyandt lichter daer naer luyſteren ſal: Noch hier en ſullen niet veel zwaricheden vallen inde conditien ofte overeenkominghen/ blijvende de ſaken aen beyde zyden in haer gheheel. Daerbenevens om dat voor de auctoriteydt der Duytſcher Vorſten yet ſulcx met eeren ſoude moghen vercreghen worden/ ſonder dat des Koninex reputatie yet te cort geſchiede. Ten derden/ overmidts ons alſoo geen ſtrenghe Wetten ofte conditien voorghelepdt en worden/ die wy daer naer niet ſonder moeyten/ noch oock ſonder ſchande ſouden hebben te breken. Ten vierden/ om dat ons uyt de ſelve ghelicke profijten ofte voordelen/ als uyt den Peys te verwachten ſtaen/ namelick/ ghemeynſchap met malcanderen ende vereeniginghe/ wederkeringhe vande partijen onder des Koninck ſeghel ende trouwe/ verſlappinghe der Vyanden ende aller dinghen veronachtſaminghe/ eyndelick eenighe Goddelicke toeſchickinghe/ ſeghen ofte uytcompſte ten voordeel des Koninex.

Begeerdy een treffelick exempel te hebben tot deſe ſake dienende/ ende de ſelve gantſch ghelijckformich? Hebdy niet gheleſen de Oorloghe die Sextus Pompeus in Sicilien teghen den Keyſer Octavianus Auguſtus ghevoert heeft. Hy hadde Sicilien ende Sardinien in/ hy hielt hem binnen zijn ſtercten/ ende die beſchermde hy/ ende bracht alſoo grooten hongers noot ende dierten in Italien. Hy en heeft noyt connen overwonnen worden/

dan door een cortwijlighe Vrede. Die is met hem gheaccordeerdt/ de Wal- linghen zijn weder inghelaten/ ende zijn macht is verstropt/ ende int hey- melick soo is zijn volck omghecocht. Wat wil ick veel seggen/ Hy die daer tot een schrick was van alle man/ ende maer een weynich te voren soo wreedt als eenen Neptunus op de See was/ die en heeft het niet met een ee- nich Scheepken konnen ontvluchten/ hy heeft noch zijnen hals onder t'Sweert moeten buyghen/ ende binnen de tijdt van een jaer is de gantsche Oorloghe ghedempt.

Het is wel een oude gheschiedenisse/ maer zy sal wederom nieuw' werden soomen op de selve manier te wercke gaet/ ende insonderheydt soo wy de sa- ke met goeden raedt ende daet beleyden. Rijpen raet isser van nooden/ ende de selve ghetrou ende secreet. Al ist dat daer niet anders uyt het Bestandt en volcht dan een adem-verhalinghe ende verpoosinghe/ dat sal ons al veel profijteren/ ende die hebben wy oock van doen. So wy de ghemeene regie- ringe of de Crijschs-orden willen reformeren (ende dat moeten wy wel doen/ soo wy anders willen dat onsen Koninck blijve regheren) dat en sal niet be- quaemelick noch oock haest connen gheschieden/ gheduerende d'Oorloghe. t'Misbruyck der vrijheydt is te verre inghebroken de onordentlickheydt ende ghebreken/ welcke daer de alderbeste ende aldermachtste Staten ende Koninghen connen te gronde verderven. Dat d'onse hier toe willen ver- staen/ dat wensche ick van herten/ want dit zijn de Pilaeren ende Fonda- menten van alle Staten.

Hier hebt ghy nu van my als in een furie ende yver/ ende met eenen cours in schrifte ghestelt/ alle t'gene my heeft goet ghedacht/ ghy moecht dat by u houden/ ofte met yemant communiceren ten deele ofte int gheheel/ naer dat het u belieft. Want den Brief is uwe/ ghy moocht hem ghebruycken/ maer niet misbruycken/ hoe wel om vriendtschaps wille moochdy dat oock wel doen/ want het zijn maer Woorden: Soo daer yet onwijselicks in is laet mijn verexcuseren/ de liefde tot mijn Vaderlandt/ ende de vrijheydt welcke eenen Raetghever altijdt pleech toeghelaeten te zijn. In Loven, den iij, Ianuarij M. D. XCV.

FINIS.

